

Consiliul Superior al Magistraturii
Judecătoria Chișinău
(sediul Buiucani)

MD-2004, mun. Chișinău,
bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 200
tel./fax 022-29-51-20

The Supreme Council of Magistrates
Chișinău District Court
(Buiucani Office)

MD-2004, Chișinău,
200 Ștefan cel Mare și Sfânt blvd.
Tel. number/fax 022-29-51-20

09.10.2023

Curții Constituționale a Republicii Moldova
mun. Chișinău, str. A. Lăpușneanu nr. 28

În conformitate cu prevederile art. 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, Hotărârii Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016, Judecătoria Chișinău (*sediul Buiucani*) expediază în adresa Dvs sesizarea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate în vederea efectuării controlului constituționalității art. 183 alin. (1) din Codul penal.

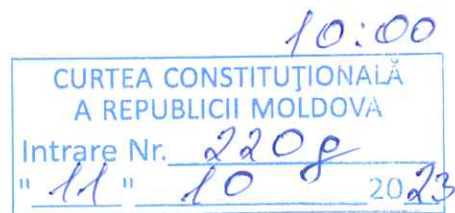
Anexe:

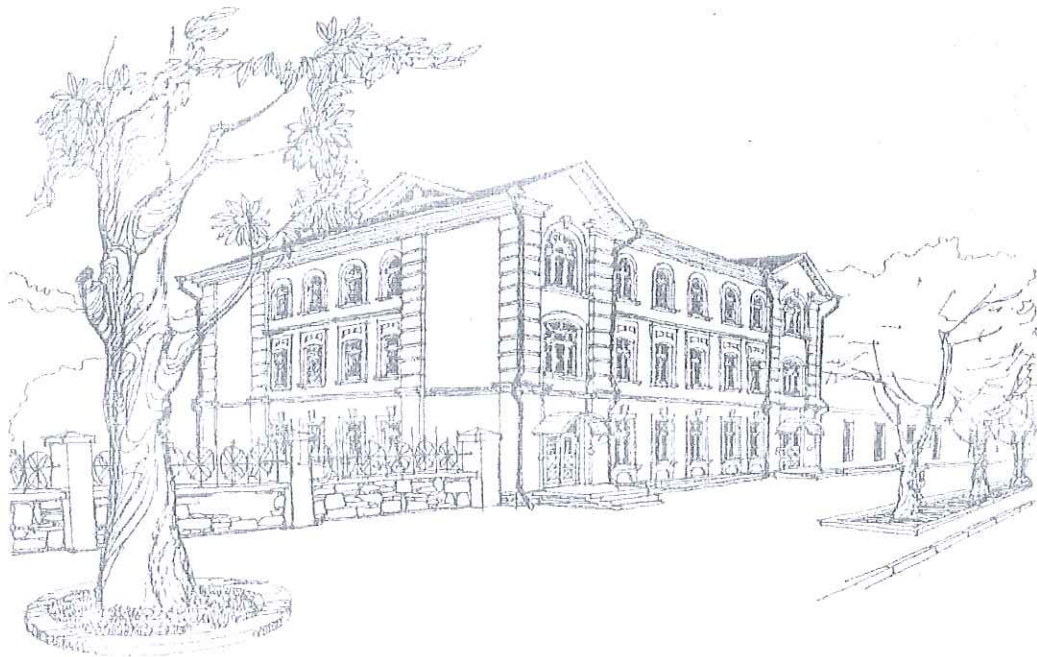
- Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate, pe 13 file;
- Copia încheierii Judecătoriei Chișinău (*sediul Buiucani*) din 09 octombrie 2023, pe 4 file;
- Copiile materialelor cauzei penale nr.1-21177966-12-1-02122021 (1-3200/2021), pe 25 file.

Judecător

Veaceslav CERNALEV

Curtea Constituțională a Republicii Moldova

str. Al. Lăpușneanu 28, mun. Chișinău

Sesizare privind excepția de neconstituționalitate

A. Autorul excepției de neconstituționalitate¹**A.1. Persoană fizică****1. PATRAȘ****2. Victor****3. Reprezentat de Av. Victor PAVLOV**

¹Aici, autorul excepției de neconstituționalitate va alege rubrica relevantă, ștergându-le pe celelalte.

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecării instanței de drept comun²

Urmărirea penală a fost începută la 24.08.2021 de către Procuratura mun. Chișinău (oficiul Buiucani) în temeiul bănuielii rezonabile de comitere a infracțiunii prevăzute de art. 183 alin. (1) Cod penal.

La 16.11.2021 în conformitate cu art. 281-282 CPP, P. V a fost pus sub învinuire și audiat în calitate de învinuit, fiindu-i incriminată comiterea infracțiunii prevăzute de art. 183 alin. (1) Cod penal.

Prin rechizitoriul din 25.11.2021 a fost sesizată instanța specializată în examinarea cauzelor penale, pentru examinarea cauzei în fond, iar, în sarcina lui P. V a fost reținută săvârșirea infracțiunii de la art. 183 alin. (1) CP RM, cu modalitatea normativă, **încălcarea de către o persoană cu funcție de răspundere, a tehnicii securității, a igienei industriale sau a altor reguli de protecție a muncii**, dacă această încălcare a provocat accidente cu oameni.

C. Obiectul sesizării³

Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie prevederile articolului 183 alin. (1) din Codul de procedură penal, cu următorul conținut:

Articolul 183. Încălcarea regulilor de protecție a muncii

(1) Încălcarea de către o persoană cu funcție de răspundere ori de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală a **tehnicii securității, a igienei industriale sau a altor reguli de protecție a muncii**, dacă această încălcare a provocat accidente cu oameni sau alte urmări grave, se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 850 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 100 la 200 de ore, sau cu închisoare de pînă la 2 ani.

² Această parte a formularului trebuie să conțină un rezumat al informațiilor pertinente referitoare la cauza dedusă judecării instanței de drept comun, i.e. instanței în fața căreia sau de care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate

³ În această parte a formularului se vor menționa prevederile contestate în fața Curții Constituționale, potrivit competenței sale ratione materiae. Aceste prevederi trebuie să fie aplicabile la soluționarea cauzei în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate.

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție⁴

Autorul sesizării consideră că speței îi sunt incidente mai multe drepturi fundamentale garantate de Constituție, în special:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

(3) **Republica Moldova este un stat de drept**, democratic, în care demnitatea omului, **drepturile și libertățile lui**, libera dezvoltare a personalității umane, **dreptatea** și pluralismul politic **reprezintă valori supreme și sunt garantate** (din perspectiva preeminenței dreptului).

Respectarea standardelor statului de drept și supremația legii impun respectarea fără echivoc și a drepturilor fundamentale absolute prevăzute de art. 3 și art. 7 din CEDO. Cu toate acestea, în viziunea noastră, mai cu seamă sub aspectul art. 7 din CEDO, legiuitorul adoptă în continuare norme neclare și incoerente, iar lipsa caracterului sistematic al acestor norme dictează inclusiv caracterul imprevizibil al lor.

Norma cu titlu de principiu reclamă certitudine și condamnă ambiguitatea în drept. Evoluția dreptului fluidizează un dezacord puternic în legătură cu ceea ce este în realitate preeminența dreptului. Aceste dezacorduri sunt bine sintetizate în materialul Comisiei de la Veneția. De asemenea, ele sunt bine articulate în cartea lordului Bingham⁵. Reacția naturală, odată confrunțați cu acest paradox, poate fi chiar scoaterea din uz a ideii de preeminență a dreptului, ca fiind neclară și inutilă. Dacă vrem să spunem că legile secrete sau că procesele secrete sunt incorecte, sau că prizonierii nu ar trebui torturați, sau că parlamentele ar trebui să respecte constituțiile scrise, ar trebui s-o facem efectiv așa și să renunțăm să ne preocupăm de semnificația adevărată a preeminenței dreptului

Articolul 4 Drepturile și libertățile omului

(1) **Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.**

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale (pe dimensiunea principiului *non bis in idem* în contextual paralelismelor legislative și duplicității răspunderii combinat cu abuzul de drept).

În acest context, în jurisprudența sa anterioară, Curtea a subliniat că legea trebuie să reglementeze în mod unitar, să asigure o legătură logico-juridică între dispozițiile pe care le conține și să evite paralelismele legislative, ce generează

⁴ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va argumenta de ce consideră aplicabil unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție, adică va argumenta dacă există o ingerință în unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție.

⁵ Tom Bingham, *The Rule of Law*, London, Allen Lane, Penguin Press, 2010, 213 p. (nota traducătorului).

incertitudine și insecuritate juridică. Or, în procesul de legiferare este interzisă instituirea aceluiași reglementări în mai multe articole sau alineate din același act normativ ori în două sau mai multe acte normative (HCC nr.2 din 30.01.2018, §45).

Articolul 16

Egalitatea

(1) **Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.**

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine social (*pe dimensiunea libertății de mărturisire împotriva sa*).

În jurisprudența sa, Curtea a statuat, în deplin acord cu cea a Curții Europene a Drepturilor Omului, că egalitatea nu înseamnă uniformitate și că pot fi instituite tratamente juridice distincte pentru anumite categorii de persoane dacă există o justificare obiectivă și rezonabilă (a se vedea cauza *Rasmussen c. Danemaricii*, citată supra). Or, plasarea agentului public într-o situație dezavantajată de obligare de probare a caracterului licit al averii contravene principiului procesual-penal consacrat de legea supremă privitor la libertate de mărturisire împotriva sa.

Articolul 22

Neretroactivitatea legii

Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos (*sub aspectul principiului nullum crimen sine lege și nulla poena sine lege*).

Principiul *nullum crimen, nulla poena sine lege* este garantat și de articolul 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit că articolul 7 din Convenție interzice în mod absolut aplicarea retroactivă a dreptului penal atunci când aplicarea se face în dezavantajul persoanei (*Del Río Prada v. Spania [MC]*, 21 octombrie 2013, § 116). Principiul neretroactivității legii penale se referă atât la dispozițiile care definesc infracțiunile (*Vasiliauskas v. Lituania [MC]*, 20 octombrie 2015, §§ 165- 166), cât și la cele care stabilesc pedepsele (*M. v. Germania*, 17 decembrie 2009, §§ 123 și 135-137; *Gurguchiani v. Spania*, 15 decembrie 2009, §§ 32-44).

De asemenea, Curtea Europeană a stabilit că pentru calificarea unei dispoziții legale ca aparținând dreptului penal substanțial sau altei ramuri de drept care intervine în drepturile recunoscute de Convenție, se va examina în ce măsură această dispoziție influențează calificarea infracțiunii sau severitatea pedepsei în cauză (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Scoppola v. Italia (nr. 2) [MC]*, 17 septembrie 2009, § 110-113; *Previti v. Italia*, 12 februarie 2013, § 80).

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative (*din perspectiva calității legilor în opoziție cu abuzul de drept și justiția selectivă prin lăsarea la îndeplină organului de urmărire penală a unei marje discreționare excesive*).

Textele de lege criticate sunt formulate de o manieră imprecisă și neclară, fapt care le conferă autorităților care o aplică o marjă discreționară excesivă. Mai mult, se atestă o problemă sistemică unde pentru două situații identice, organul de urmărire penală are la îndeplină o marjă excesivă, care admite abuzul de drept și justiția selectivă.

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidentiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) **Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.**

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

E. Argumentarea pretensei încălcări a unuia sau a mai multor drepturi garantate de Constituție⁶

Pornind de la raționamentele înscrise în Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09 februarie 2016 pentru interpretarea art. 135 alin. (1) lit a) și g) din Constituția Republicii Moldova, dacă în procesul judecării cauzei, instanța de judecată este sesizată de una din părți asupra neconstituționalității actului aplicabil, care poate fi supus controlului constituționalității, judecătorul ordinar sau completul de judecată, nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Legea supremă, a normelor contestate, dar în mod obligatoriu va demara procesul de exercitare a controlului constituționalității invocat de partea în proces, prezentând direct Curții Constituționale, sesizarea privind excepția de neconstituționalitate.

Cu referire la criticile de neconstituționalitate extrinseci și intrinseci, expunem următoarele argumente extrinseci și intrinseci:

Autorul sesizării reamintește că preeminența dreptului presupune, inter alia, asigurarea legalității și a certitudinii juridice.

În special în materie penală, dispozițiile articolului 22 din Constituție, împreună cu prevederile articolului 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, garantează principiul legalității incriminării și a pedepsei penale (*nullum crimen, nulla poena sine lege*).

Totodată este impetuos de a accentua că preeminența dreptului presupune, inter alia, asigurarea legalității și a certitudinii juridice. În special în materie penală, dispozițiile articolului 22 din Constituție, împreună cu prevederile articolului 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, garantează principiul legalității incriminării și a pedepsei penale (*nullum crimen, nulla poena sine lege*). În acest sens, se constată că principiul legalității incriminării și a pedepsei penale presupune, prin definiție, că nicio faptă nu poate fi considerată infracțiune dacă nu există o lege care să o prevadă (*nullum crimen sine lege*) și că pedepsele nu pot fi aplicate dacă nu sunt prevăzute de lege (*nulla poena sine lege*). Legalitatea incriminării și a pedepsei reprezintă principala garanție a securității juridice a persoanei în materie penală.

Autorul sesizării reține că principiul în discuție are consecințe atât pentru activitatea de elaborare a normelor penale, cât și pentru procesul aplicării acestora. Altfel spus, acesta este obligatoriu deopotrivă pentru legislator și pentru judecător.

Autorul menționează că, în activitatea legislativă, principiul legalității

⁶ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va argumenta, după caz, de ce consideră că îi este încălcat unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție. Este recomandabil ca acesta să urmeze, în argumentarea sa, următorii pași: (1) dacă ingerința în unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție este prevăzută de lege; în caz afirmativ, (2) dacă ingerința urmărește realizarea unui scop legitim permis de Constituție; în caz afirmativ, (3) dacă există o legătură rațională între ingerința și scopul legitim urmărit; în caz afirmativ, (4) dacă ar putea fi instituite alte măsuri legislative la fel de eficiente și mai puțin intruzive pentru dreptul/drepturile fundamentale în discuție; în caz afirmativ, (5) dacă ingerința este proporțională cu scopul legitim urmărit.

incriminării și a pedepsei intervine și se realizează atât sub aspect material, cât și sub aspect formal. Sub aspect material, acest principiu îi impune legislatorului două obligații fundamentale: (1) să prevadă într-un text de lege faptele considerate infracțiuni și pedepsele aferente; și (2) să redacteze textul legal cu suficientă claritate, pentru ca orice persoană să poată realiza care sunt acțiunile sau inacțiunile care intră sub incidența acestuia. Aspectul formal se referă la obligația adoptării normelor penale ca legi organice, potrivit articolului 72 alin. (3) lit. n) din Constituție (HCC nr.12 din 14 mai 2018, § 35 și § 36; HCC nr. 25 din 12 august 2021, § 60 și § 61).

Pe de altă parte, principiul analizat le impune subiectelor care au competența aplicării legii penale, inclusiv instanțelor de judecată, două obligații esențiale: (1) interpretarea corectă și aplicarea în mod uniform a legii penale; (2) interzicerea aplicării retroactive a legii penale, cu excepția legii penale mai favorabile (HCC nr.12 din 14 mai 2018, § 37; HCC nr. 25 din 12 august 2021, § 62).

Curtea Europeană a subliniat în jurisprudența sa că expresia „prevăzută de lege” presupune, între altele, ca legea să întrunească standardul calității, i.e. ca aceasta să fie accesibilă și previzibilă (Rohlena v. Cehia [MC], 27 ianuarie 2015, § 50; Vasiliauskas v. Lituania [MC], 20 octombrie 2015, § 154; Koprivnikar v. Slovenia, 24 ianuarie 2017, § 48). De altfel, Curtea notează că și articolul 23 alin. (2) din Constituție implică adoptarea de către legislator a unor legi accesibile, clare și previzibile.

Condiția accesibilității presupune ca textele de lege să poată fi cunoscute de către destinatari. Orice persoană trebuie să poată dispune de informații privind normele juridice aplicabile într-un caz concret (Khlyustov v. Rusia, 11 iulie 2013, § 68). Accesibilitatea legii are în vedere aducerea la cunoștința publică a actelor normative și intrarea în vigoare a acestora, care se realizează în baza articolului 76 din Constituție, legea publicându-se în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

La rândul ei, condiția clarității și a previzibilității este îndeplinită atunci când justițiabilul poate cunoaște, din chiar textul normei juridice pertinente, iar la nevoie cu ajutorul interpretării acesteia de către instanțe sau cu ajutorul unor juriști profesioniști, care sunt acțiunile și omisiunile ce-i pot angaja răspunderea penală și care este pedeapsa care îi poate fi aplicată, în cazul încălcării unei norme (Koprivnikar v. Slovenia, 24 ianuarie 2017, § 47).

Totuși, Curtea Europeană a menționat că, deși certitudinea este dezirabilă, aceasta ar putea antrena o rigiditate excesivă. Nevoia de a evita rigiditatea excesivă și de a ține pasul cu circumstanțele în schimbare presupune exprimarea unor legi în termeni care sunt, într-o mai mare sau mai mică măsură, vagi, iar interpretarea și aplicarea unor asemenea reglementări depinde de practică (Parmak și Bakir v. Turcia, 3 decembrie 2019, § 59).

Cu privire la clarificarea normelor juridice, Curtea Europeană a reținut că dezvoltarea progresivă a dreptului penal prin intermediul procesului de creare a dreptului este o parte bine-consolidată și necesară a tradiției juridice în statele-părți la Convenție. Articolul 7 din Convenție nu poate fi citit ca interzicând clarificarea graduală a regulilor răspunderii penale prin intermediul interpretării judiciare de la caz la caz, cu condiția ca evoluția care rezultă să fie conformă cu esența infracțiunii și să fie

previzibilă în mod rezonabil (Kononov v. Letonia [MC], 17 mai 2010 § 185; Norman v. Regatul Unit, 6 iulie 2021, § 60). Atunci când examinează previzibilitatea unei norme penale, Curtea Europeană trebuie să se asigure dacă interpretarea judiciară a legii penale a continuat pur și simplu o linie perceptibilă a dezvoltării jurisprudențiale (Dragotoniou și Militaru-Pidhorni v. România, 24 mai 2007, § 44).

De asemenea, pentru ca legea să îndeplinească cerința previzibilității, ea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea și modalitățile de exercitare a puterii de apreciere a autorităților în domeniul respectiv, ținând cont de scopul legitim urmărit (Sissanis v. România, 25 ianuarie 2007, § 66). O putere discreționară care nu este delimitată, chiar dacă face obiectul controlului judiciar din punct de vedere formal, nu trece de testul previzibilității. Aceeași concluzie este valabilă și pentru puterea discreționară nelimitată a instanțelor judecătorești (HCC nr. 28 din 23 noiembrie 2015, § 61; HCC nr. 2 din 23 ianuarie 2020, § 46; HCC nr. 25 din 12 august 2021, § 68).

Autorul sesizării reamintește că anterior a declarat neconstituțional textul general și ambiguu, deoarece s-a stabilit contrarietatea acestora cu articolele 1 alin. (3), 22, 23 alin. (2) din Constituție (a se vedea HCC nr. 22 din 27 iunie 2017, HCC nr. 33 din 7 decembrie 2017 și HCC nr. 24 din 17 octombrie 2019).

Autorul sesizării observă că noțiunile de „tehnica securității”, „igiena industrială”, „alte reguli de protecție a muncii” este ambiguă și nu este redată sub formă de definiție în alte acte normative. Totuși, se mai constată că o astfel de definiție nu se regăsește și în legea penală.

Prin urmare, autorul sesizării reiterează că legea penală nu conține criterii clare și previzibile pentru aprecierea, în mod concret, a impactului acțiunilor unei persoane în privința unei noțiuni legale abstracte cum sunt modalitățile normative de la art. 183 alin. (1) (a se vedea mutatis mutandis HCC nr. 33 din 7 decembrie 2017, § 108).

Sub acest aspect, este necesar de făcut referire la jurisprudența Curții Europene din cazul Liivik v. Estonia, 25 iunie 2009, §§ 100-101, în care sa reținut că criteriile utilizate de instanțele naționale în vederea stabilirii provocării unui prejudiciu „considerabil intereselor statului” de către reclamant și a incompatibilității acțiunilor cu „interesul general al dreptății” erau prea vagi. Curtea Europeană nu a fost convinsă că persoana ar fi putut să prevadă în mod rezonabil riscul de a fi acuzată și condamnată pentru faptul că prin acțiunile sale a provocat daune semnificative intereselor statului, de vreme ce norma penală implica utilizarea unor noțiuni largi și a unor criterii vagi.

Având în vedere caracterul abstract al sintagmei contestate, autorul sesizării consideră că textele „tehnica securității”, „igiena industrială”, „alte reguli de protecție a muncii” de la articolul 183 alin. (1) din Codul penal este susceptibil de o interpretare imprevizibilă defavorabilă în cazul făptuitorului. Interpretarea imprevizibilă defavorabilă constituie o încălcare a principiului legalității incriminării și al legalității pedepsei.

În lipsa unor repere fixe stabilite în legea penală, calificarea faptelor după concepte abstracte, se poate face la discreția celor care aplică legea penală, justițiabilul aflându-se într-o stare de incertitudine juridică.

La rândul ei, condiția clarității și a previzibilității este îndeplinită atunci când

justițiabilul poate cunoaște, din chiar textul normei juridice pertinente, iar la nevoie cu ajutorul interpretării acesteia de către instanțe sau cu ajutorul unor juriști profesioniști, care sunt acțiunile și omisiunile ce-i pot angaja răspunderea penală și care este pedeapsa care îi poate fi aplicată, în cazul încălcării unei norme (*Koprivnikar v. Slovenia*, 24 ianuarie 2017, § 47).

Totuși, Curtea Europeană a menționat că, deși certitudinea este dezirabilă, aceasta ar putea antrena o rigiditate excesivă. Nevoia de a evita rigiditatea excesivă și de a ține pasul cu circumstanțele în schimbare presupune exprimarea unor legi în termeni care sunt, într-o mai mare sau mai mică măsură, vagi, iar interpretarea și aplicarea unor asemenea reglementări depinde de practică (*Parmak și Bakir v. Turcia*, 3 decembrie 2019, § 59).

De asemenea, pentru ca legea să îndeplinească cerința previzibilității, ea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea și modalitățile de exercitare a puterii de apreciere a autorităților în domeniul respectiv, ținând cont de scopul legitim urmărit (*Sissanis v. România*, 25 ianuarie 2007, § 66).

O putere discreționară care nu este delimitată, chiar dacă face obiectul controlului judiciar din punct de vedere formal, nu trece de testul previzibilității. Aceeași concluzie este valabilă și pentru puterea discreționară nelimitată a instanțelor judecătorești (HCC nr. 28 din 23 noiembrie 2015, § 61; HCC nr. 2 din 23 ianuarie 2020, § 46; HCC nr. 25 din 12 august 2021, § 68).

Comisia Europeană, în hotărârea *Sunday Times împotriva Regatului Unit* № 1 din 26 aprilie 1979, a afirmat că o normă nu poate fi considerată un „drept” dacă nu este formulată suficient de clar pentru a permite cetățeanului să-și reglementeze comportament” (punctul 49).

În hotărârea *S.W. împotriva Regatului Unit* (*S. W. împotriva Regatului Unit*) din 22 noiembrie 1995, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat că orice infracțiune trebuie să fie clar definită prin lege; o astfel de cerință este îndeplinită atunci când o persoană poate cunoaște redactarea ordinului relevant și, dacă este necesar - prin interpretarea acesteia de către instanță, pentru ce acțiuni sau omisiuni poate fi urmărită penal (paragraful 35).

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în hotărârea *Soldatenko împotriva Ucrainei* din 23 octombrie 2008, a remarcat că principiul general al securității juridice este o condiție extrem de importantă atunci când este vorba de privarea de libertate și a subliniat că articolul 5 § 1 din Convenția din 1950 pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale nu se referă doar la dreptul național, ci și la „calitatea legii”, impunând ca legea corespundă statului de drept. „Calitatea legii” înseamnă că atunci când o lege națională prevede posibilitatea privării de libertate, o astfel de lege trebuie să fie suficient de accesibilă, clar formulată și previzibilă în aplicarea sa, pentru a elimina orice risc de arbitrar (paragraful 111).

Respectarea cerințelor de claritate și previzibilitate ale normelor de incriminare este deosebit de importantă având în vedere specificul dreptului penal și consecințele condamnării penale, întrucât urmărirea penală este supusă unor eventuale ingerințe excesive în drepturile și libertățile omului.

Subsecvent, accentuăm că Curtea Europeană în repetate rânduri a reamintit că, existența unei practici de interpretare precisă și coerentă a prevederii în cauză a constituit un factor ce a dus la concluzia că această prevedere era previzibilă (*a se vedea Goodwin, citat mai sus, § 33*). Deși la această concluzie s-a ajuns în contextul unui sistem de common law, nu trebuie subestimat rolul interpretativ pe care îl au organele jurisdicționale în garantarea previzibilității prevederilor normative, în cazul sistemului de drept civil. Anume acestor organe le revine sarcina de a interpreta sensul exact al prevederilor generale ale unei legi de o manieră coerentă și de a elimina orice dubiu legat de interpretare (*a se vedea, mutatis mutandis, Gorzelik și Alții, citat mai sus, § 65*). Raportând raționamentele Curții de la Strasboirg la condițiile speței, deducem că, atît instanța de judecată cât și autoritatea care aplică normele supuse controlului de constituționalitate se confruntă cu dificultăți în materia interpretării uniforme.

În unele state (de exemplu, Rusia, Azerbaidjan, Albania, Estonia, Letonia, Georgia, Slovacia, Slovenia) acest drept este consacrat expres în Constituție, în alte state, inclusiv în Republica Moldova, acest drept derivă din normele constituționale.

Autorul sesizării își fundamentează sesizarea pe dispozițiile Convenției europene.

Prin art.134 și art.135 din Constituție, Curtea Constituțională este abilitată să verifice constituționalitatea, și nu convenționalitatea normei naționale, unicul act ce urmează a fi aplicat la soluționarea cauzelor privind constituționalitatea fiind Constituția. Verificarea convenționalității și interpretarea normelor tratatelor internaționale este de competența exclusivă a instanțelor internaționale. O altă abordare a acestei probleme ar induce ideea greșită că tratatele internaționale au prioritate asupra Constituției Republicii Moldova. În Hotărîrea nr.55 din 14.10.1999, referindu-se la regimul tratatelor internaționale în dreptul intern, Curtea Constituțională a menționat că "tratatele internaționale au prioritate numai asupra legilor interne, dar nu și asupra normelor constituționale", poziție reiterată ulterior (Hotărîrea nr.72 din 23.12.19996).

Potrivit alin.(1) art.4 din Constituție, Curtea Constituțională are obligația de a interpreta și aplica dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

Norma constituțională nu obligă Curtea să acorde prioritate prevederilor tratatelor internaționale, la care Republica Moldova este parte, ci o obligă să țină cont de ele în procesul interpretării normelor constituționale.

În baza acestui raționament, Curtea Constituțională va analiza textele contestat din lege, raportate la circumstanțele concrete ale cauzei penale, prin prisma normelor constituționale invocate de autorul sesizării, luînd în considerare prevederile Convenției și jurisprudența în domeniu a Curții Europene a Drepturilor Omului.

Pentru soluționarea cauzei Curtea Constituțională va identifica norma constituțională pertinentă care poate fi raportată la art.4 al Protocolului nr.7 la Convenția europeană și art.14 alin.7 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, articole care consacră dreptul de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit

de mai multe ori pentru aceeași faptă.

Autorul invocă că dreptul în cauză derivă din art.21 din Constituție, conform căruia: "Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată pînă cînd vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale". Din conținutul normei constituționale se deduc trei principii: prezumția nevinovăției, caracterul public al procedurilor penale și posibilitatea persoanei de a utiliza toate mijloacele procedurale necesare pentru apărarea sa. Ultimul principiu consacra ideea că partea apărării dispune de un șir de pîrghii care pot fi utilizate pentru apărarea persoanei în procesul de probare a vinovăției de către partea acuzării, inclusiv dreptul de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori pentru aceeași faptă.

Din cele enunțate rezultă că principiul statuat de art.21 din Constituție – asigurarea tuturor garanțiilor necesare apărării persoanei acuzate de un delict în procesul judiciar – pe lîngă alte drepturi procesuale, oferă persoanei și dreptul constituțional de a nu fi urmărită, judecată sau pedepsită de mai multe ori pentru aceeași faptă. Principiul în cauză presupune că cel care prin conduita sa a ignorat ordinea de drept va răspunde o singură dată pentru fapta ilicită, pentru o încălcare a legii se va aplica o singură sancțiune juridică. Acest principiu constituțional se aplică nu numai în cauzele penale, dar și în cauzele contravenționale, precum și în orice altă formă de răspundere juridică din aceeași materie de drept (de exemplu – penală sau civilă). În prezenta hotărîre Curtea Constituțională va aborda acest principiu în special în materia penală.

În procesul de probare a vinovăției de către partea acuzării, suspiciunile organelor de urmărire penală sau ale justiției afectează grav onoarea și demnitatea persoanei nevinovate. Cu toate acestea, suspiciunile nu pot fi interzise, deoarece ele contribuie la elucidarea adevărului. Anume din aceste considerente societatea a echilibrat dreptul acuzării de a avea suspiciuni cu dreptul persoanei de a nu fi urmărită sau judecată de două ori pentru aceeași infracțiune. Sensul acestui drept este, pe de o parte, de a evita suferințele repetate ale persoanei în cazul cînd prima dată suspiciunile nu s-au confirmat, iar pe de altă parte, de a exclude hărțuirea persoanei de către organele de urmărire penală prin anchetarea aceleiași fapte.

Pentru a corespunde celor trei criterii de calitate – accesibilitate, previzibilitate și claritate – norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încît să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art.23 din Constituție, care statuează obligația statului de a garanta fiecărui om dreptul de a-și cunoaște drepturile.

Sintetizînd art. 183 alin. (1)CP RM după standardele care privesc calitatea legii, se apreciază integral drept neconform art. 22 și 23 din Constituție.

Pentru considerentele expuse în sesiare, facem apel la Înțelepciunea Onorartei Curți și,

SOLICITĂM:

- Declararea sesizării ca fiind admisibilă;
- Exercitarea controlului de constituționalitate asupra textului de lege de la art. 183 alin. (1) CP RM;

F. Declar pe proprie onoare ce toate informațiile utilizate în prezenta sesizare sunt veridice.

Autorul sesizării

Victor PAVLOV

ÎNCHEIERE
privind ridicarea excepției de neconstituționalitate

09 octombrie 2023

mun. Chișinău

Judecătoria Chișinău (*sediul Buiucani*)

în componența:

Președintelui ședinței, judecătorul – Veaceslav Cernalev
grefierului – Alexandrina Bârsanu;

cu participarea: – procurorului în Procuratura mun. Chișinău, Oficiul reprezentare a învinuirii în instanța de judecată, Lidia Crăciun, care a prezentat dispoziția procurorului ierarhic superior din 22.12.2021 și legitimația de serviciu nr. 3647; – apărătorului Victor Pavlov, care acționează în apărarea drepturilor, libertăților și intereselor inculpatului Patraș Victor în cauza penală respectivă (*mandatul Seria MA nr. 1981054 din 14.02.2023*); – avocatului Veaceslav Nemerenco, care acționează în apărarea drepturilor și intereselor părții vătămate Mocanu Victor (*mandatul Seria MA, nr. 1903452 din 23.02.2023*);

în prezența: inculpatului Patraș Victor, părții vătămate Mocanu Victor, precum și a reprezentantului părții civile Compania Națională de Asigurări în Medicină, Patrașcu Stela.

Soluționând în ședință publică cererea apărătorului Victor Pavlov, care acționează în apărarea drepturilor, libertăților și intereselor inculpatului Patraș Victor, privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 183 alin. (1) din Codul penal, în cauza penală nr.1-21177966-12-1-02122021 (1-3200/2021) de învinuire a lui Patraș Victor Mihail, *născut la 13.11.1959*, IDNP 0971511278195, în comiterea infracțiunii prevăzute la art. 183 alin. (1) din Codul penal, –

C O N S T A T Ă :

1. Potrivit ordonanței de punere sub învinuire și rechizitoriului, Patraș Victor Mihail, de către acuzatorul de stat, se învinuiește în cauza penală nr.1-21177966-12-1-02122021 (1-3200/2021) aflată pe rolul Judecătoriei Chișinău (*sediul Buiucani*), de comiterea infracțiunii prevăzute la art. 183 alin. (1) din Codul penal – individualizată prin: *„încălcarea de către o persoană cu funcție de răspundere a tehnicii securității, a igienei industriale sau a altor reguli de protecție a muncii, dacă această încălcare a provocat accidente cu oameni”*, acțiuni care au derulat la 25 iunie 2021, în jurul orei 09:50 min., în incinta secției de producere nr. 1 „Varia” a SA „Bucuria”, situată pe str. Columna nr. 162 din mun. Chișinău.

2. La ședința de judecată din 04 octombrie 2023, avocatul Victor Pavlov, care acționează în apărarea drepturilor, libertăților și intereselor inculpatului Patraș Victor, a înaintat, în numele și interesele inculpatului, o cerere privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 183 alin. (1) din Codul penal, și sesizarea Curții Constituționale cu privire la realizarea controlului constituționalității prevederilor art. 183 alin. (1) din Codul penal.

3. Avocatul Victor Pavlov și-a motivat cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate prin faptul, că inculpatului Patraș Victor este învinuit de comiterea infracțiunii prevăzute la art. 183 alin. (1) din Codul penal și anume pentru

încălcarea de către o persoană cu funcție de răspundere a tehnicii securității, a igienei industriale sau a altor reguli de protecție a muncii, dacă această încălcare a provocat accidente cu oameni, iar noțiunile „tehnica securității”, „igiena industrială” și „alte reguli de protecție a muncii” sunt ambigue, nu se regăsesc în legea penală și nu sunt redată sub formă de definiții în alte acte normative.

4. În ședința de judecată, apărătorul Victor Pavlov, cât și inculpatul Patraș Victor, au susținut cererea, solicitând admiterea acesteia.

5. Acuzatorul de stat în persoana procurorului Lidia Crăciun, în ședința de judecată, a solicitat respingerea cererii deoarece nu este motivată, iar termenii „tehnica securității”, „igiena industrială” și „alte reguli de protecție a muncii” sunt clar reglementați.

6. Avocatul Veaceslav Nemerenco, în interesele părții vătămate Mocanu Victor, precum și partea vătămată, în cadrul ședinței de judecată, au solicitat respingerea cererii.

7. Audiind participanții la proces, studiind sesizarea depusă, materialele cauzei în raport cu prevederile legale ce guvernează speța, instanța de judecată apreciază cererea ca fiind întemeiată și care urmează a fi admisă, reieșind din considerentele ce succed.

8. Conform dispozițiilor alin. (3) – (3²) al art. 7 din Codul de procedură penală, (3) În cazul existenței incertitudinii cu privire la constituționalitatea legilor și a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și a ordonanțelor Guvernului, care urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității acestora. (3¹) La ridicarea excepției de neconstituționalitate și la sesizarea Curții Constituționale, instanța de judecată nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității normelor contestate cu prevederile Constituției, limitându-se la verificarea întrunirii următoarelor condiții: a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție; b) excepția este ridicată de către una dintre părți sau de reprezentantul acesteia ori de către instanța de judecată din oficiu; c) prevederile contestate urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei; d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate. (3²) Ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune prin încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă, până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate, dezbaterile judiciare se suspendă.

Potrivit prevederilor art. 135 alin. (1) lit. g) din Constituție, art. 4 alin. (1) lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. (4) alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale, „rezolvarea excepțiilor de neconstituționalitate a actelor normative ține de competența Curții Constituționale”.

9. Conform pct. 82 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09 februarie 2016, dosarul nr. 55b/2015, pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova (*excepția de neconstituționalitate*), Curtea a reținut că judecătorul ordinar nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: (1) obiectul excepției intră în categoria

actelor cuprinse la art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție; (2) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; (3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; (4) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

Curtea a reținut că, verificarea constituționalității normelor contestate constituie competența exclusivă a Curții Constituționale. Astfel, judecătorii ordinari nu sunt în drept să refuze părților sesizarea Curții Constituționale, decât doar în condițiile menționate la paragraful 82.

10. Din conținutul cererii de ridicare a excepției de neconstituționalitate, instanța reține că se invocă neconstituționalitatea prevederilor art. 183 din Codul penal, și anume sintagmele: „*a tehnicii securității, a igienei industriale sau a altor reguli de protecție a muncii*”, care urmează a fi supuse procedurii de verificare a constituționalității în raport cu art. art. 1, 4, 16, 22, 23, 54, și 72 din Constituția Republicii Moldova.

11. Referitor la condițiile de admisibilitate ale sesizării instanța de judecată remarcă: sintagmele: „*a tehnicii securității, a igienei industriale sau a altor reguli de protecție a muncii*” conținute în art. 183 din Codul penal, vizată în sesizarea depusă de către apărătorul inculpatului Patraș Victor, învinuit în comiterea infracțiunii prevăzute la art. 183 alin. (1) din Codul penal, constituie obiect al controlului de constituționalitate, întrucât aceasta face parte din categoria actelor cuprinse la art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție. Excepția este ridicată de către apărătorul inculpatului Patraș Victor, avocatul Victor Pavlov. Prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei. Nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate - din analiza jurisprudenței Curții Constituționale, judecătorul nu a depistat vre-o hotărâre anterioară a Curții în privința problemei expuse mai sus.

În consecință, instanța de judecată apreciază că, în speță sunt întrunite condițiile stabilite de Curtea Constituțională prin Hotărârea nr. 2 din 09 februarie 2016 și art.7 Cod de procedură penală.

12. Reieșind din cele expuse, instanța de judecată va dispune admiterea cererii înaintate la data de 04 octombrie 2023 de către apărătorul inculpatului Patraș Victor, cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate a sintagmelor „*a tehnicii securității, a igienei industriale sau a altor reguli de protecție a muncii*” conținute în art. 183 alin. (1) din Codul penal, și va dispune sesizarea Curții Constituționale.

13. Totodată, instanța de judecată va remite în adresa Curții Constituționale prezenta încheiere, sesizarea apărătorului inculpatului Patraș Victor, avocatului Victor Pavlov, și copiile materialelor cauzei penale nr.1-21177966-12-1-02122021 (1-3200/2021).

14. În contextul celor expuse, conducându-se de prevederile art. art. 7, 20, 342 din Codul de procedură penală, Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016, instanța de judecată, –

D I S P U N E :

Se admite cererea înaintată la data de 04 octombrie 2023 de către apărătorul inculpatului Patraș Victor, avocatul Victor Pavlov, cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate a sintagmelor „*a tehnicii securității, a igienei industriale sau a altor reguli de protecție a muncii*” din conținutul art. 183 din Codul penal.

Se sesizează Curtea Constituțională în vederea realizării controlului constituționalității dispozițiilor cuprinse în art. 183 din Codul penal, în raport cu prevederile art. art. 1, 4, 16, 22, 23, 54, și 72 din Constituție.

Se remite Curții Constituționale prezenta încheiere, sesizarea înaintată la data de 04 octombrie 2023 de către apărătorul inculpatului Patraș Victor, avocatul Victor Pavlov, și copiile materialelor cauzei penale nr.1-21177966-12-1-02122021 (1-3200/2021).

Încheierea nu este susceptibilă căilor de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Veaceslav CERNALEV